THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

וואס דארף טאן דער אומאפהענגיגער „סטארקיפער"

די "קענעדיען ביזנעס ריסערטש ביורא", אן ארגאניזאציע וועלכע באשעפטיגט זיך מיט'ן צושטאנד פון געשעפט ביי אונז אין לאנד, האט די מעג פארעפענטליכט א רייע מאטעריאלען, וועלכע צייגען אן אויף א וויכטיגער דערשיינונג אין אונזער לעבען — דאס וואס די "טשעין סטאר" באפעסטיגט זיך אלץ מער, און הויבט אן צו ווערען א באדייטענדער פאקטאר אינ'ם עקאנאמישען לעבען פון לאנד.

לויט די ציפערען פון דער דאזיגער ביורא זענען בלויז אין דעם לעצטען יאר, אין 1929, צוגעקומען ביז צוויי טויזענד נייע "טשעין־סטארס", געשעפענט פון עטליכע פארשידענע קאמפאניעס, וועלכע אפערירען זיי.

אין 1922, דערציילט די דאזיגע ביורא, האבען זיי קיין ראליע ניט געשפיעלט. און די עטליכע "סטארס" אדער "טשעינס" זענען ניט געווען פון קיין באדייטונג, פיער יאר שפעטער אבער, אין 1926, זענען זיי שוין געווארען א באדייטענדער פאקטאר, באזונדערס אין די גרעסערע צענטרען, און אין 1929, דערציילט דער באריכט, שפיעלען זיי שוין אויך א ראליע אין די קליינע שטעדטלאך און אפילו אין די פארמערשע געגענדען.

איין קאמפאניע מיט א נעץ פון "טשעין סטארס" איבער'ן לאנד, דער־ציילט דער באריכט, פארקויפט היינט צו־טאג מער פלייש אין ריטייל ווי ווער עס איז אנדערש. און אפילו אזעלכע זאכען ווי ראדיא, ביכער א. ד. ג. אויך אין דעם געביעט טרעט אריין די נעץ פון "טשעין סטארס".

און נאך איין וויכטיגען שטריך ברענגט ארויס דער באריכט, אז די דאזיגע אלע "טשעינס" ווערען מערסטענס קאנטראלירט פון די "מאנופעקטשורערס" אזוי, אז די "ריטיילערס" און די "מאנופעקטשורערס" זענען איינע און די זעלבע מענשען, און מאכען דאריבער טאפעלטען פראפיט.

א גאנצע רייע פון ציפערען ווערען אנגעגעבען אינ'ם באריכט, און אום ניט איינצומאטערען דעם לעזער מיט צופיעל ציפערען, ווילען מיר כלייז ברענגען עטליכע פון זיי.

אינ'ם גראסערי טרייד: — אין יאר 1929 זענען צוגעקומען דרייסיג פראצענט נייע "טשעינס" אינ'ם דאזיגען געשעפט, און אין פארליף פונ'ם יאר האבען זיי אלע געטאן געשעפט אויף איבער צוויי הונדערט מיליאן דאלאר.

אינ'ם "דראג טרייד: — מיט גאנצע פינף און דרייסיג פראצענט זענען די "טשעינס" פארגרעסערט געווארען אינ'ם יאר צייט.

עס זענען צוגעקומען "טשעינס" אין ראדיא, "מענס־פיורנישינגס", שיך און קליידער געשעפטען, הארדוועיר, מעבעל, טאבאק א. ד. ג., און דער באריכט מאכט צווישען אנדערעס פאלגענדע באמערקונג וועגען דעם צושטאנד בכלל: —

"טשעין סטאר ריטיילערס ווערען מאנופעקטשורער, און מאנופעקטשורער ווערען טשעין סטאר ריטיילערס. מארגען קען מעגליך זיין, אז עס זאל קומען א צושטאנד פון "פאבליק אונערשיפ", ווען ביידע זאכען, די פאבריקען און די ריטייל־סטארס וועלען ווערען פאלקס־אייגענטום, אדער דורך א קאאפעראטיווע סיסטעם, ווי דער פאל איז יעצט אין ענגלאנד, אדער דורך אן אנדער סיסטעם".

אינטערעסירט אונז אבער ניט אינ'ם יעצטיגען פאל די באמערקונג פונ'ם באריכט, ווי עס אינטערעסירט אונז די גאנצע דערשיינונג — ווי אזוי דאס אלעס רופט זיך אפ אויפ'ן צושטאנד פון דעם אומאפהענגיגען, פון דעם אזוי גערופענעם "אינדעפענדענט סטארקיפער"?

מיר האבען ניט פאר זיך קיין גענויע ציפערען, אבער זיכער שאפט זיך דער אלגעמיינער איינדרוק, אז די לאגע פון דעם איינצעלנעם "סטארקי־פער" ווערט אלץ שווערער און שווערער, און אז שטופענווייז ווערט ער אלץ ווייניער מער און מער ארויסגעטריבען, ניט קענענדיג אויסהאלטען די קאנ־קורענץ פון די "טשעינס".

וואס זשע דענקט ער צו טאן? פארלאזען זיך אויף נסים — דאס וועט אים ווייט ניט פירען.

אין דער קליין־קרעמעריי זענען מיר אידען שטארק פארטראטען, גאנץ ווענינ אידען זענען פאראן צווישען די איינגעטימער פון די דעפארט־מענט אדער אנדערע גרויסע "סטארס". די דאזיגע דערשיינונג באריירט דאריבער שטארק די אידישע עקאנאמיק, דאס לעבען און עקזיסטענץ פונ'ם אידישען סטארקיפער, וועמענס רעטונג עס ליעגט נאר אין פארבינדען זיך מיט אנדערע פון זיין בראנזשע, וועלכע זענען פונקט ווי ער פאראינטערע־סירט אין דעם וואוילזיין פון זייער "לאין".

מער דערענטערונג און ארגאניזאציע, איינקויף דורך אן ארגאניזא־ציע אויף א גרעסערען מאסשטאב, באנוצען זיך מיט מאדערנע "אדווערטיי־זינג" מיטלען — דאס און ענליכעס קען פיעל העלפען דעם אומאפהענגיגען געשעפטסמאן, ניט נאר איינצוהאלטען זיין פאזיציע, נאר איר אויך אויס־צובריי טערען.

די אויסגעבריטערטע טעטיגקייט

דער באשלוס צו פארוואנדלען די הילפס־ארגאניזאציע פאר די דעקלאסירטע אידען אין רוסלאנד אין אן אלגעמיינער הילפס־ארגאניזאציע פאר די אידען אין אלע לענדער, איז א צייטליכער און א ווינשענסווערטער.

נויט לאזט זיך ניט מעסטען מיט קיין ארשין, און עס איז ניט וויכ־טיג צו פשט'לען זיך ווער עס ליידט מער, די אידען אין ראטען־רוסלאנד, אדער די אידען אין פוילען — ביידע ליידען נויט. ביידע זענען דעקלאסירט, און ביידע דארפען געהאלפען ווערען, ביידע דארף געגעבען ווערען שטיצע אין דער נויט.

עס איז אמת אז די "דזשאינט" זעצט פאר איר הילפס־קעמפיין, אבער דעם אמת מעג מען דאך זאגען, אז די "דזשאינט" גרייכט נאר די רייכערע עלעמענטען און איך דעם מיטעל־קלאס, די מאסען אבער בלייבען בלייבען ווייט. און מענען זיי אפילו נאר קענען געבען סענטען און געצייל־טע דאלארען, קען אבער פון דעם אויך ווערען א היבשע סומע. אויב מען האט געקענט אין א יאר צייט צוזויפזאמלען הונדערט טויזענט דאלאר נאר פאר די דעקלאסירטע רוסישע אידען, וועט אן אלגעמיינע ארגאניזאציע ארויס־רופען מער סימפאטיע צו זיך, און קענען זאמלען מער.

די ניי געשאפענע ארגאניזאציע האט אלע מעגליכקייטען צו ווערען דאס, וואס דער "פיפעלס רעליף" איז אמאל געווען, און מיט פאראייניגטע כחות קענען די אידישע פאלקס־מאסען עמוואס באדייטענדעס טאן פאר די אידען פון יענער זייט ים.

די אויסגעבריטערטע אויפגאבען וועלען אויך אויסברייטען די טע־טיגקייט, און אלע אויסזיכטען זענען דאריבער פאראן פאר גרעסערע רעזול־טאטען ווי אינ'ם פאריגען יאר.

קאלטע כוואליעס

(ווינטערדיגע ציטער־פערזען)

פון אברהמ'ל.

— 1 —

שטורעמס שטראמען פון דעם נארד־ים ברויזען איבער פעלדער פריי, אונטער הימלען ברוגז־כמארנע, וואס אונז דריקען שווער, ווי בליי . . .

און דער זילבער אונטער זיראַ דריקט זיך אונטען טרעפ נאך טרעפ, ווי עס טרינקט אין שניי א פערד זיך בלאנדזשענדיגער אויפ'ן סטעפ . . .

אך, ווי ס'גראמט זיך מיט מיין עלטער ווייסער פראסט און כמארנער הויך, נאר זיין "רויטע נאז", ווי צונטער, אין די יאהרען פעהלט מיר אויך.

יונגע גליטשערס אויפ'ן אייז־בריק פאהרען, רייבענדיג דעם שניי, פאלען מיט א קראך־געלעכטער, שטעהען אויף מיט א געשריי . . .

פאלען איז מיר אפשר לייכטער פון די יונגע שטיפערס צוויי . . . ווער קען אבער אויפשטעהן ווידער — און נאך פאהרען גרינג, ווי זיי?

זייער פריהלינג וואר'ט אין "פראנט" נאך שמייכעלט, רייצט דאס רויטע בלוט, נאר מיין פריהלינג איז פארביי שוין, און דער פראסט זיין ארבייט טוט . . .

— 2 —

אלץ איז איינגעהילט אין וואר'ם, אלץ פארשטעקט אין דאנ־און־וועגט ווי די וועלט וואלט זיך פארקריכלט נאר, ווי איהר נייסט וואלט אויסגעברענט.

"פון דעם צפון קומט דאס אומגליק", זאגט דער נביא שוין פון לאנג: פון דעם צפון שטראמט די כוואליע און פארשפארט אונז אין געפאנג.

און עס גלויבט זיך קוים, אז ערגעץ האט דער שטראם זיך אפגעשטעלט, אז דעם מענש און זון נאך לאסטשעט אין א ווינקעל פון דער וועלט . . .

אין דעם ווירבעל־ווינט זיך דרעהען דרום, צפון, היץ און קעלט — שותפים ווערען צו איין קליטאט אלע עקען פון דער וועלט.

הילפלאז שטרעקען זיך צום הימעל הענט פארפרוירענע צום טויט... באלד באדעקט דער כמארע אויבען מיט א שניי די ווינטער־נויט.

ווייט שוין איבער פערציג ווינטערס בלאנדזשט איך אין פראסט און ברען און געוועהן־זיך, ווייל מיר וואר'ם — דאכט־זיך — ז'קיינמאל ניט געווען.

— 3 —

ניט בלויז "רויטע" זינד און טרעהרען האט פארדעקט דער ווייסער שניי, נאר אויך תבואות, וואס יניקה אונז פארזארגען דארפען זי.

אלטע, הארטע ברויט — צום עסען איין צום טרינקען פריי אין דא, נאר מיר בענקען אלץ נאך וואר'מס ביז מיר ווערען שווער או גראה . . .

און אונז העלפען מעהר קיין פעלצען, ניט קיין קוילען, דאך און ווענט... אין א קבר 'אונז באשערט זיין אנציאוואר'מען די הענט.

קאלטע ברויט און אייז צום טרינקען ליגען טיף פארהילט אין שניי — אונזער לעבען צו פארזארגען, ווען דער טויט שוועבט איבער זיי!

— 4 —

בוימער נאקעטע פון וועלדער האב איך געכטען קוים דערקענט — ווי סקעלעטען אין תכריכים מיט פיעל אייסגעשטרעקטע הענט —

וועלכע בעטען ניט, נאר מאנען גרינע קליידער געגען ווינט וואס דער ווינטער אין מיליאנען האט פון זיי אראפגעשנידט . . .

ווי אויף פאדלעס האבען ראבען אויף די צווייגען זיך צושטעלט און זיי קראקען לויב־געזאנגען צו די געטער פון דער קעלט.

"מעהר קיין קלייד אויף זיי ניט גרינען וועט פון זונען־שטראל אמאל" — און צויאמערט זיך אין טאל.

איך ווער א היימלאזער.

גאנץ פריה בין איך אוועק אויפ'ן ווייטשעפעלער מארק. דא פארקויפט מען אלץ, וואס אייער הארץ גלוסט. מעשענע לייכטער, אלטע קישענס, שטיקלאך זייף, פאדעס, קאטלעטען און שמאטעס. אהן א שיעור שמאטעס. די גאנצע נאס איז באד האנגען, ווי מיט פאהנען, מיט אלטע הויזען, קליידלאך, פידזשאקלעך, וועסטען, העמדער און אנדערע שמאטעס.

דא האב איך געקויפט א קאסטיום פאר זיך, אן אלטען רויטליכען אפגעטראגענעם סורדוט מיט גלאנצענדיגע פאלעס און לאצען. א לייוועטענעם זשילעט אהן קנעפלאך און לאנגע, לאנגע הויזען. דער סורדוט האט מיר געריבען אונטער די פאכווועס. דער זשילעט האט זיך יעדע ווייל צושפיעלעט. און די הויזען האבען געהאלטען אין איין פאלען, אזוי אז איך האב יעדע מינוט געמוזט זיי ארויס־ציהען. אויפ'ן קאפ האב איך אנגעטאן א קיין צוקנייטשט היטעל, וואס האט אויסגעזעהן ווי א קניש.

פארבייגעהענדיג א שוי פענסטער פון א מאגאזין, געכאפט א קוק אויף מיינע מלבושים און געבליבען צופרידען. איצט זעה איך אויס ווי א לאנדאנער טרעמפ!

אט שטעהט א פאליציי־מאן אויפ'ן ראג נאס. אזא הויכער, אן אפגעפרעסע־נער (אין ענגלאנד זענען אלע פאליסליי־טס הויכע און אפגעפרעסענע), מען דארף צוגעהן צו איהם און איהם עפעס פרעגען. דער פאליסמאן האט מיך בעשאנ־קען מיט א בליק פון א פראפעסיאנעל, און נאך איידער איך האב געעפענט דאס מויל עפעס צו פרעגען ביי איהם האט ער אויף מיר א ברום געטאן:

— וואוהין? ... לינקס! . . .

איך בין אוועק לינקס, א צופרידע־נער וואס איך זעה אויס ווי אן אמת'ער טרעמפ און דאך יינניטע אויג פון פאליסמאן האט מיך אויך ניט דערקענט.

אין ווייטשעפעל.

דא זעהען די מענשען גאנץ אנ־דערש אויס ווי אין די אנדערע שטאדט־טיילען. א נייער הולך, זייערע אויינגעהוי־קערטע רוקענס, גלייך ווי עפעס א גרוי־סע מאסע וואלט זיי צו דער ערד גע־דריקט. דער קאפ איינגעצויגען צווישען די אקסלען און קוים, קוים וואס זיי פלאנ־טערען מיט די פיס.

איך האב גיך זיך אויסגעלערענט פלאנטערען מיט די פיס ביים גענהן, ווי די ווייטשעפעלער איינוואוינער.

ארום מיר ווערט וואס אמאל גע־ריכטער דער עולם. מעהרסטענטייל אר־ביטסלאזע.

דער ענגלישער ארבייטער, ווי לאנג ער איז אויף דער ארבייט, געהט ער זיך גאנץ אנשטעגדיג אנגעטאן, אין א קאס־טיום, אין א וויים קעלנערער, א האלז־טוך. ווערט ער אבער ארבייטסלאז, אזוי ווערט זיין קאסטיום מיט אמאל צו־קניישט און אפגעטראגען, דאס היטעל צונויפגעדרעהט, דאס קעלנערער שווארץ און דער האלז־טוך ווי א שטריק. אזוי זעהט אויס דער ענגלישער ארבייטער די ערשטע פאר וואכען פון זיין ארבייטס־לאזיגקייט. נאכדעם ענדערט זיך זיין הלבשה.

אונטערן פידזשאק איז קיין העמד נישטא. אויף די באר־וויסע פיס צוריסע־נע "פאפעציעס" (די זאקען מיט די שיך פארקויפט — ברויט צו קויפען) אזוי זעהט אויס דער ענגלישער ארבייטסלאז־ער.

איך זוך א נאכטלעגער

צעהן א זיינער אין אוועלט פאר־מאכט מען די ביער־הייזלאך, שענקען, צוקערניעס און הונדערטער היימלאזע בלייבען אויפ'ן גאס.

הונדערטע איינגעהויקערטע, פאר־חושכ'טע היימלאזע מענשען געהען זו־כען אן ארט וואו צו שלאפען די נאכט.

איך געה נאך.

די גאסען שטילע, דאס ליכט אין די הייזער לעשען זיך אויס. קוים וואס איך פלאנטער מיט די פיס. דער קאפ פאלט מיר אויפ'ן ברוסט, די אויגען קלע־פען זיך, עס ווילט זיך שלאפען.

אריינגעקומען אין שטארט־נארטען, אלע בענק זענען פארנומען. אויף די בענק זיצען אויסגעלייכט שווייגענדיגע מענ־שען. געהט פארביי א פאליסמאן, אזוי קוקען איהם נאך צעהנדליגער אומבא־וועגליכע פארגליווערטע, כמעט גלעזערנע אויגען. מענשען שלאפען מיט אפענע אויי־גען, ווארום אויף די בענק אין פארבא־טען צו שלאפען, זיצען מענשטו און שלאי־פען ניט, זאלסט אפילו קראפירען!

אט איז איינער איינגעשלאפען. ער האט ניט געקאנט בייקומען דעם שלאף, שטעהט שוין איבער איהם א פאליסמאן און טרייסעלט איהם "אויפשטעהן".

אלע בענק זענען פארנומען. און איך מיט נאך עטליכע צעהנדליג היימלאזע שטעהען אנגעשפארט אין פלויט, שטע־הען אין איין רייהע איינער לעבען אנ־דערען. איינער האט אוועקגעלייגט אויף דעם פארקאן די הענט, אויף די הענט אנגעשפארט דעם קאפ און שלאפט. א צווייטער האט זיך אנגעלייגט מיט דער פלייצע אויפ'ן פארקאן, די פיס איינגע־גראבען אין טראטואר, דעם קאפ אראפ־געלאזט אויפ'ן ברוסט און שלאפט אין אזא פאזע... איך פרואוו אויך איינ־שלאפען אין אזא פאזע, איך האב זיך קיינמאל ניט פארגעשטעלט, אז נישט שלאפען איז אזוי מורא'דיג שווער!...

זענען מיר אזוי "געשלאפען" א מיי־נוט צעהן ביז א פאליסמאן האט אונז באמערקט:

— רוקט אייך! האט ער געדר־נערט און געשטופט דעם לעצטען פון דער רייהע מיט אזא רציחה און קראפט, אז דא גאנצע רייהע האט זיך אוועקגערוקט פון דעם אפארקאן.

מיר רוקען זיך, ווי די לונאטיקער, די אויגען זעהען גארנישט. די פיס גע־הען אליין, קוים וואס זיי פלאנטערען. אזוי דרעהען מיר זיך אין א 'הינער־פלעט", ביז מיר קומען צוריק צום פארק און פרואוון דא כאפען א דרימעל שטעהענדיג.

איך האב באשלאסען אז גלייכער איז ארומשפאצירען איבער די לאנדא־נער נאסען, ווי צו "שלאפען" שטעהענ־דיג.

אויפגעשטעלט דעם קאלנער און איך געה, קוים וואס איך שלעפ זיך. איילען זיך איז נישטא וואס. פאר מיר און הינ־טער מיר געהען אזוינע היימלאזע ווי איך, צעהנדליגער, הונדערטער.

אט איז דער טייך טעמזע. איבער־גענאנגען די בריק. פון הינטערן בריק הער איך מענשען זיך שעפטשען, אפגע־האקטע פראזען, מענשליכע פיגורען לאי־זען זיך ארונטער און קומען ארויף. איך בין מקנא די גליקליכע איינוואוינער פון הינטערען בריק. זיי האבען דאך פארט א "שטיקעל היים".

אט ציהען זיך א רייהע בענק. אלע בענק זענען פארנומען. איך געה צו, הער זיך צו, מען שלאפט... דער שלאף האט סוף כל סוף גובר געווען די מורא פאר'ן אלמעכטיגען פאליסמאן.

איך זעץ זיך צו אויף א שפיץ באנק א יונגערמאן כאפט זיך אויף און מור־מעלט פון שלאף:

— איך שלאף ניט... איך זיץ...

זיצען מעג מען, שלאפען אין פאר־באנטען. ער מיינט פון שלאף, אז איך בין א פאליסמאן און פארענטפערט זיך.

— קאלט, זאג איך.

ער קומט צו זיך, גענעצט און ענט־פערט קלאפענדיג מיט די צייהן:

— יא, א קאלטע נאכט...

— איך וואלט געווען א בעלן ער־געץ וואו איבערנעכטיגען, עס זאל אבער טייער ניט קאסטען, זעקס פענס, (12 סענט) זאג איך.

— זעקס פענס! כאפט זיך אויף מיין שכן... ווען איך פארמאג זעקס פענס וואלט איך געשלאפען ווי א גראף און אויף א וועטשערע וואלט נאך גע־סטאיעט...

— איז דא נאהענט פארא נאכט־לעגער? — פרעג איך.

— פון וואנען קומט איהר אן?

— איך בין פון דער פראנצויזישער קאנאדע...

— אזוי... דארטען אויך נישטא קיין ארבייט?

— נישטא... זאג איך.

— אויב אזוי, זאגט מיין שכן, געהט אין "וואר־הויז"... דארט וועט מען אייך געבען א טאלאן אין א נאכטלעגער הויז און א טראמווייי־בילעט.

איך דערפרעה זיך:

— הייסט עס, אז ביי אייך העלפט מען יא די ארבייטסלאזע!

— אודאי העלפט מען... נאך ווי אזוי... שמייכעלט ביטער מיין שכן, אין ארבייטער־הויז וועט איהר א גאנצען טאג וואשען די פאדלאנעס, ריינינגען די קלא־זעטען; מען וועט אייך דארטען אפהאל־טער. די טיהר עפענט זיך שטיל. א האנט שטעקט ארויס אין אין שטעלט אוועק א טשאניק מיט א שטיקעל ברויט. דאס ברויט אין טרוקען. איך בין הונגעריג. איך פרואוו איינבייסען דאס ברויט. עס שמעקט מיט שימעל און מיט מארדזיש־רין. איך האב דאס ברויט ארונטערגע־רוקט אונטערען מאנטאל.

וועל איך ווען ניט אין ארויס פון דאנען.

איך ליג אויפ'ן בעטעל די הענט פארוואר־פען אונטערן קאפ.

אין קאמער איז שטארק פינסטער. עפעס האט א פישטשע געטאן. עפעס א לעבעדיג בריאה'לע דראפעט זיך אויף מיין ברויט, פארטשעפעט זיך מיט די נעגעל אין מיינע קליידער.

— א שטשור, איך שפרינג אויף פון גרויסע עקעל. אינדערפריה עפענט מען די טיהר:

— געהט ארויס! פארנעהמט אייך פון דאנען!

מעהר זאלט איהר זיך ניט יאווען אהערצו בעטען א נאכטלעגער.

איך בין גרייט איהם צו קושען פאר די ווערטער.

איך זוך א דירה.

פון אין דערפריה אן בלאנדזשע איך אין א לאבירינט פון שמאלע און קרומע גאסלעך. אזא שמוץ! קיין שום אויטאמאביל. איך געה אויך צו. פון הייזעל טראגט מען ארויס א טרונע.

דא איז שוין אזוי איינגעפיהרט, וויפיעל דער מענש לעבט, שפארט ער ער אפ צו דריי פיער סענט יעדע וואך, כדע ער זאל זיך קאנען איינמאל דערלוי־בען א לוקסוס, מען זאל איהם כאטש

(פארזעצונג אויף פייבוש 3)

די לאנדענער אונטערוועלט

דער פראנצויזישער בירגערליכער זשורנאליסט לעפעוור האט זיך אי־בערגעקליידט אלס היימלאזער און אזוי ארומגעוואנדערט איבער די גרעסטע אייראפייאישע שטעדט. און איצטער האט ער ארויסגעלאזען א בוך: "ווי אזוי איך בין געווארען א היימלאזער", אין וועלכען ער גיט שוידערהאפטע שילדערונגען פון דעם עלענד און נויט אין די ארימע קווארטאלען פון בערלין, פאריז און לאנדאן.

מיר ברענגען דא א קאפיטעל פון בוך, וואו ער שילדערט "ווייטשע־פעל" אין לאנדאן. ווייטשעפעל איז דער ארעמסטער טייל פון לאנדאן. די גרעסטע מערהייט איינוואוינער בילדעט דא די אידישע ארימקייט.

איך ווער א היימלאזער.

גאנץ פריה בין איך אוועק אויפ'ן ווייטשעפעלער מארק. דא פארקויפט מען אלץ, וואס אייער הארץ גלוסט. מעשענע לייכטער, אלטע קישענס, שטיקלאך זייף, פאדעס, קאטלעטען און שמאטעס. אהן א שיעור שמאטעס. די גאנצע נאס איז באד האנגען, ווי מיט פאהנען, מיט אלטע הויז־ען, קליידלאך, פידזשאקלעך, וועסטען, העמדער און אנדערע שמאטעס.

דא האב איך געקויפט א קאסטיום פאר זיך, אן אלטען רויטליכען אפגעטרא־גענעם סורדוט מיט גלאנצענדיגע פאלעס און לאצען. א לייוועטענעם זשילעט אהן קנעפלאך און לאנגע, לאנגע הויזען. דער סורדוט האט מיר געריבען אונטער די פאכווועס. דער זשילעט האט זיך יעדע ווייל צושפיעלעט. און די הויזען האב־בען געהאלטען אין איין פאלען, אזוי אז איך האב יעדע מינוט געמוזט זיי ארויס־ציהען. אויפ'ן קאפ האב איך אנגעטאן א קיין צוקנייטשט היטעל, וואס האט אויסגעזעהן ווי א קניש.

פארבייגעהענדיג א שוי פענסטער פון א מאגאזין, געכאפט א קוק אויף מיינע מלבושים און געבליבען צופרידען. איצט זעה איך אויס ווי א לאנדאנער טרעמפ!

אט שטעהט א פאליציי־מאן אויפ'ן ראג נאס. אזא הויכער, אן אפגעפרעסע־נער (אין ענגלאנד זענען אלע פאליסליי־טס הויכע און אפגעפרעסענע), מען דארף צוגעהן צו איהם און איהם עפעס פרעגען.

דער פאליסמאן האט מיך בעשאנ־קען מיט א בליק פון א פראפעסיאנעל, און נאך איידער איך האב געעפענט דאס מויל עפעס צו פרעגען ביי איהם האט ער אויף מיר א ברום געטאן:

— וואוהין? ... לינקס! . . .

איך בין אוועק לינקס, א צופרידע־נער וואס איך זעה אויס ווי אן אמת'ער טרעמפ און דאך יינניטע אויג פון פאליסמאן האט מיך אויך ניט דערקענט.

אין ווייטשעפעל.

דא זעהען די מענשען גאנץ אנ־דערש אויס ווי אין די אנדערע שטאדט־טיילען. א נייער הולך, זייערע אויינגעהוי־קערטע רוקענס, גלייך ווי עפעס א גרוי־סע מאסע וואלט זיי צו דער ערד גע־דריקט. דער קאפ איינגעצויגען צווישען די אקסלען און קוים, קוים וואס זיי פלאנ־טערען מיט די פיס.

איך האב גיך זיך אויסגעלערענט פלאנטערען מיט די פיס ביים גענהן, ווי די ווייטשעפעלער איינוואוינער.

ארום מיר ווערט וואס אמאל גע־ריכטער דער עולם. מעהרסטענטייל אר־ביטסלאזע.

דער ענגלישער ארבייטער, ווי לאנג ער איז אויף דער ארבייט, געהט ער זיך גאנץ אנשטעגדיג אנגעטאן, אין א קאס־טיום, אין א וויים קעלנערער, א האלז־טוך. ווערט ער אבער ארבייטסלאז, אזוי ווערט זיין קאסטיום מיט אמאל צו־קנייטשט און אפגעטראגען, דאס היטעל צונויפגעדרעהט, דאס קעלנערער שווארץ און דער האלז־טוך ווי א שטריק. אזוי זעהט אויס דער ענגלישער ארבייטער די ערשטע פאר וואכען פון זיין ארבייטס־לאזיגקייט. נאכדעם ענדערט זיך זיין הלבשה.

אונטערן פידזשאק איז קיין העמד נישטא. אויף די באר־וויסע פיס צוריסע־נע "פאפעציעס" (די זאקען מיט די שיך פארקויפט — ברויט צו קויפען) אזוי זעהט אויס דער ענגלישער ארבייטסלאז־ער.

איך זוך א נאכטלעגער

צעהן א זיינער אין אוועלט פאר־מאכט מען די ביער־הייזלאך, שענקען, צוקערניעס און הונדערטער היימלאזע בלייבען אויפ'ן גאס.

הונדערטע איינגעהויקערטע, פאר־חושכ'טע היימלאזע מענשען געהען זו־כען אן ארט וואו צו שלאפען די נאכט.

איך געה נאך.

די גאסען שטילע, דאס ליכט אין די הייזער לעשען זיך אויס. קוים וואס איך פלאנטער מיט די פיס. דער קאפ פאלט מיר אויפ'ן ברוסט, די אויגען קלע־פען זיך, עס ווילט זיך שלאפען.

אריינגעקומען אין שטארט־נארטען, אלע בענק זענען פארנומען. אויף די בענק זיצען אויסגעלייכט שווייגענדיגע מענ־שען. געהט פארביי א פאליסמאן, אזוי קוקען איהם נאך צעהנדליגער אומבא־וועגליכע פארגליווערטע, כמעט גלעזערנע אויגען. מענשען שלאפען מיט אפענע אוי־גען, ווארום אויף די בענק אין פארבא־טען צו שלאפען, זיצען מענסטו און שלאי־פען ניט, זאלסט אפילו קראפירען!

אט איז איינער איינגעשלאפען. ער האט ניט געקאנט בייקומען דעם שלאף, שטעהט שוין איבער איהם א פאליסמאן און טרייסעלט איהם "אויפשטעהן".

אלע בענק זענען פארנומען. און איך מיט נאך עטליכע צעהנדליג היימלאזע שטעהען אנגעשפארט אין פלויט, שטע־הען אין איין רייהע איינער לעבען אנ־דערען. איינער האט אוועקגעלייגט אויף דעם פארקאן די הענט, אויף די הענט אנגעשפארט דעם קאפ און שלאפט. א צווייטער האט זיך אנגעלייגט מיט דער פלייצע אויפ'ן פארקאן, די פיס איינגע־גראבען אין טראטואר, דעם קאפ אראפ־געלאזט אויפ'ן ברוסט און שלאפט אין אזא פאזע... איך פרואוו אויך איינ־שלאפען אין אזא פאזע, איך האב זיך קיינמאל ניט פארגעשטעלט, אז נישט שלאפען איז אזוי מורא'דיג שווער!...

זענען מיר אזוי "געשלאפען" א מיי־נוט צעהן ביז א פאליסמאן האט אונז באמערקט:

— רוקט אייך! האט ער געדר־נערט און געשטופט דעם לעצטען פון דער רייהע מיט אזא רציחה און קראפט, אז דא גאנצע רייהע האט זיך אוועקגערוקט פון דעם אפארקאן.

מיר רוקען זיך, ווי די לונאטיקער, די אויגען זעהען גארנישט. די פיס גע־הען אליין, קוים וואס זיי פלאנטערען. אזוי דרעהען מיר זיך אין א 'הינער־פלעט", ביז מיר קומען צוריק צום פארק און פרואוון דא כאפען א דרימעל שטעהענדיג.

איך האב באשלאסען אז גלייכער איז ארומשפאצירען איבער די לאנדא־נער נאסען, ווי צו "שלאפען" שטעהענ־דיג.

אויפגעשטעלט דעם קאלנער און איך געה, קוים וואס איך שלעפ זיך. איילען זיך איז נישטא וואס. פאר מיר און הינ־טער מיר געהען אזוינע היימלאזע ווי איך, צעהנדליגער, הונדערטער.

אט איז דער טייך טעמזע. איבער־גענאנגען די בריק. פון הינטערן בריק הער איך מענשען זיך שעפטשען, אפגע־האקטע פראזען, מענשליכע פיגורען לאי־זען זיך ארונטער און קומען ארויף. איך בין מקנא די גליקליכע איינוואוינער פון הינטערען בריק. זיי האבען דאך פארט א "שטיקעל היים".

אט ציהען זיך א רייהע בענק. אלע בענק זענען פארנומען. איך געה צו, הער זיך צו, מען שלאפט... דער שלאף האט סוף כל סוף גובר געווען די מורא פאר'ן אלמעכטיגען פאליסמאן.

איך זעץ זיך צו אויף א שפיץ באנק א יונגערמאן כאפט זיך אויף און מור־מעלט פון שלאף:

— איך שלאף ניט... איך זיץ...

זיצען מעג מען, שלאפען אין פאר־באנטען. ער מיינט פון שלאף, אז איך בין א פאליסמאן און פארענטפערט זיך.

— קאלט, זאג איך.

ער קומט צו זיך, גענעצט און ענט־פערט קלאפענדיג מיט די צייהן:

— יא, א קאלטע נאכט...

— איך וואלט געווען א בעלן ער־געץ וואו איבערנעכטיגען, עס זאל אבער טייער ניט קאסטען, זעקס פענס, (12 סענט) זאג איך.

— זעקס פענס! כאפט זיך אויף מיין שכן... ווען איך פארמאג זעקס פענס וואלט איך געשלאפען ווי א גראף און אויף א וועטשערע וואלט נאך גע־סטאיעט...

— איז דא נאהענט פארא נאכט־לעגער? — פרעג איך.

— פון וואנען קומט איהר אן?

— איך בין פון דער פראנצויזישער קאנאדע...

— אזוי... דארטען אויך נישטא קיין ארבייט?

— נישטא... זאג איך.

— אויב אזוי, זאגט מיין שכן, געהט אין "וואר־הויז"... דארט וועט מען אייך געבען א טאלאן אין א נאכטלעגער הויז און א טראמווייי־בילעט.

איך דערפרעה זיך:

— הייסט עס, אז ביי אייך העלפט מען יא די ארבייטסלאזע!

— אודאי העלפט מען... נאך ווי אזוי... שמייכעלט ביטער מיין שכן, אין ארבייטער־הויז וועט איהר א גאנצען טאג וואשען די פאדלאנעס, ריינינגען די קלא־זעטען; מען וועט אייך דארטען אפהאל־טער. די טיהר עפענט זיך שטיל. א האנט שטעקט ארויס אין אין שטעלט אוועק א טשאניק מיט א שטיקעל ברויט. דאס ברויט אין טרוקען. איך בין הונגעריג. איך פרואוו איינבייסען דאס ברויט. עס שמעקט מיט שימעל און מיט מארדזיש־רין. איך האב דאס ברויט ארונטערגע־רוקט אונטערען מאנטאל.

וועל איך ווען ניט אין ארויס פון דאנען.

איך ליג אויפ'ן בעטעל די הענט פארוואר־פען אונטערן קאפ.

אין קאמער איז שטארק פינסטער. עפעס האט א פישטשע געטאן. עפעס א לעבעדיג בריאה'לע דראפעט זיך אויף מיין ברויט, פארטשעפעט זיך מיט די נעגעל אין מיינע קליידער.

— א שטשור, איך שפרינג אויף פון גרויסע עקעל. אינדערפריה עפענט מען די טיהר:

— געהט ארויס! פארנעהמט אייך פון דאנען!

מעהר זאלט איהר זיך ניט יאווען אהערצו בעטען א נאכטלעגער.

איך בין גרייט איהם צו קושען פאר די ווערטער.

איך זוך א דירה.

פון אין דערפריה אן בלאנדזשע איך אין א לאבירינט פון שמאלע און קרומע גאסלעך. אזא שמוץ! קיין שום אויטאמאביל. איך געה אויך צו. פון הייזעל טראגט מען ארויס א טרונע.

דא איז שוין אזוי איינגעפיהרט, וויפיעל דער מענש לעבט, שפארט ער ער אפ צו דריי פיער סענט יעדע וואך, כדע ער זאל זיך קאנען איינמאל דערלוי־בען א לוקסוס, מען זאל איהם כאטש

(פארזעצונג אויף פייבוש 3)

דעם לעזערס ווינקעל

מאל אין קענעדע'ס געשיכטע, אז מיר האבען רעגירונגס בעאמטע געבען פרייע ווינטער קורסען אין דייערינג, מילק טעס־טינג, פייללטרי־ריי־זינג, גרין גראואינג און פארשיידענע אנדערע ווינטער קור־סען. א שטלץ פאר אונז קענעדער אידען וואס אויך מיר זענען אנערקענט אלס אזעלכע וואס זענען פאראינטערעסירט אין קאנאדע'ס צוקונפט.

„וועגען דער אידישער זייט איז טרויר־עריג. ניטא ביי אידען די ליעבע צום אפער, ניטא ביי אידען די פרעהליכקייט צום שניידען אליין די תבואה. און יעצט, גלייך ווי מיט 3 יאהר צורוק, זענען מיר אויף צרות.

„יעצט אויפגעבען וואלט געהייסען אונזער שאנדע. מיר וואלטען יעצט צור־בראכען א באוועגונג וואס קענעדער אי־דען וואלטען געמוזט ליידען... מיין